

Рівненський державний гуманітарний університет
Наукова бібліотека
Кафедра бібліотекознавства і бібліографії
Кафедра культурології
Кафедра документальних комунікацій

**СУЧАСНА БІБЛІОТЕКА ВИЩОГО
НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЯК ЦЕНТР
ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
НАВЧАЛЬНОГО, НАУКОВОГО ТА
КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКОГО
ПРОЦЕСУ**

(Збірник матеріалів IV-ї
науково-практичної конференції
30-31 серпня 2010 року)

Рівне 2010

УДК 027.7
ББК 78.34 (4Укр)
С 91

Сучасна бібліотека вищого начального закладу як центр інформаційного забезпечення навчального, наукового та культурно-просвітницького процесу: зб. матеріалів 4-ї науково-практичної конференції 30–31 серпня 2010 р. / ред. С. Н. Грипич, Г. П. Семенюк, І. О. Мирончук, Л. С. Кушка. – Рівне: РДГУ, 2010. – 95 с.

Відповідальний за випуск:

Грипич С. Н. – доцент,
директор наукової
бібліотеки РДГУ.

Комп'ютерна верстка

Поліщук О. С. –
інженер–програміст.

Рецензенти:

Рогова П.І. –
кандидат історичних наук,
директор ДНІПБ України
ім. В. Сухомлинського.

Бандилко Л.Ф. –
кандидат історичних наук,
доцент кафедри
бібліотекознавства і
бібліографії РДГУ.

У збірник матеріалів конференції увійшли тексти доповідей, у яких різнобічно висвітлено діяльність наукової бібліотеки РДГУ, спрямованої на допомогу навчальному, науковому та культурно-просвітницькому процесу. Автори доповідей висвітлили і свої пропозиції щодо подальших перспектив розвитку університетської бібліотеки.

Рекомендовано до друку методичною радою
наукової бібліотеки РДГУ
Протокол №7 від 19 серпня 2010 р.

©Наукова бібліотека РДГУ
Рівне, вул. Остафова, 31

ЛІТЕРАТУРА

1. Вергунов В. Наукова діяльність ДНСГБ УААН як форма бібліотечно-інформаційного обслуговування та інформаційно-аналітичний ресурс аграрного сектору України / В.Вергунов // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. – К., 2007. – Вип. 19. – С. 108-129.
2. Каліберда Н. Висвітлення теоретичних і організаційних основ бібліотечного обслуговування читачів у дослідженнях науковців Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського / Н. Каліберда // Бібліотечний вісник. – 2010. – №3. – С. 58-68.
3. Любаренко Л. Науково-дослідна робота Національної парламентської бібліотеки України (1969-2009): стан і тенденції // Бібліотечна планета. – 2010. – №1. – С 9-13.
4. Пономаренко Л. Науково-бібліографічна система видань з психолого-педагогічної тематики в контексті реформування освіти в Україні // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. – К., 2008. – Вип.22. – С. 144-156.
5. Присяжна Л. Наукова складова процесу підготовки інформаційно-аналітичного продукту // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. – К., 2007. – Вип.18. – С. 130-135.

УДК: 027.7 :[023:374]

С.М. ПОЛІЩУК

заступник директора
наукової бібліотеки
Рівненського державного
гуманітарного університету

ПРОФЕСІЙНЕ ВДОСКОНАЛЕННЯ БІБЛІОТЕЧНИХ СПЕЦІАЛІСТІВ — ВАЖЛИВА СКЛАДОВА УСПІШНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕК ВНЗ

***Резюме.** У статті розглядаються мета, принципи, основні форми і методи професійного навчання працівників бібліотек вищих навчальних закладів, які дають змогу бібліотекарям оперативно адаптуватися до соціальних та виробничих змін, поглиблювати та одержувати нові знання.*

Ключові слова: бібліотеки ВНЗ, кадри бібліотеки, професійне вдосконалення бібліотечних фахівців, підвищення кваліфікації.

Останніми роками відбулися значні зміни в уявленні про роль та місце бібліотек університетів в інфраструктурі навчального закладу. Можна з упевненістю сказати, що на діяльність бібліотек значно впливають деякі фактори.

Один з них – це зміни в системі вищої освіти. Нові форми організації та функціонування вищих навчальних закладів призвели до необхідності функціональної взаємодії наукової бібліотеки з іншими підрозділами університету. У зв'язку із входженням у Болонський процес, зміни вимог до підготовки конкурентноспроможних спеціалістів потребують забезпечення найвищого рівня інформаційного супроводу навчання.

Ще один фактор – це інновації в галузі інформаційних технологій та комунікації. В добу інформатизації роль традиційної університетської бібліотеки змінюється. Традиційна бібліотека з її книжковими і журнальними фондами являє собою лише один компонент у процесі інформаційного обміну. Інтернет, наукові форуми тощо надають можливість доступу до великих обсягів інформації, а легкість технологій користування – обходитись без допомоги професіоналів, тобто поза формальною структурою бібліотеки.

Для збереження своєї ролі в суспільстві і своїх функцій в освітньому процесі бібліотеки повинні впроваджувати нові види діяльності, змінювати традиційні технології, перерозподіляти внутрішні ресурси, підвищувати кваліфікацію кадрів.

Престиж бібліотечної професії і бібліотеки певною мірою залежить від рівня професійної майстерності співробітників. А рівень професіоналізму важко виміряти. Він не завжди залежить від кількості проведених у бібліотеці років: кваліфікація співробітника від стажу роботи не зростає, та й досвід може бути різним. Не можна вважати кожного працівника що має диплом бібліотекаря професіоналом.

Сьогодні існує думка, що професіонал повинен учитися безперервно. За оцінками американців, щорічно фахівець повинен оновлювати 5% теоретичних і 20% практичних професійних знань.

Сучасний бібліотекар повинен навчати, знати і бути носієм не тільки традиційної бібліотечно-бібліографічної культури, а й володіти сукупністю інформаційних технологій, спеціальними психолого-педагогічними знаннями та навичками. Саме від їх підготовки і кваліфікації залежатиме успіх роботи в нових інформаційних умовах. Для бібліотекаря важливим є уміння правильно оцінювати одержану інформацію, використовувати її, зберігати й переробляти, при

необхідності передавати для колективного користування, створювати інформацію на якісно новому рівні.

Успішність функціонування бібліотеки як центру інформації, соціального інституту зобов'язує бібліотечних фахівців швидко та адекватно реагувати на зміни в інформаційних потребах користувачів, удосконалювати форми обслуговування, надавати якісне інформаційне консультування, розширювати спектр бібліотечно-інформаційних послуг, вимагає систематичного вивчення нових технологій.

Освітній рівень колективу наукової бібліотеки РДГУ достатньо високий. У бібліотеці працює 59 людей. Вищу освіту мають – 55, у тому числі вищу спеціальну – 45. Персонал наукової бібліотеки РДГУ вивчає досвід інших бібліотек, самостійно розробляє технологічні інструкції, впроваджує нові технології в роботу бібліотеки, набуває навички кваліфікованого консультування з використанням електронних ресурсів у локальній мережі та мережі Інтернет, використання документів на машиночитаних носіях інформації. Життя вимагає від сучасного бібліотекаря, інформаційного працівника нових додаткових професійних навичок: поінформованість про основні напрямки застосування комп'ютерів; уміння використовувати універсальне прикладне програмне забезпечення; знання особливостей текстових редакторів та уміння їх використовувати; застосування електронних таблиць у професійній діяльності; уміння використовувати АРМ автоматизованих автоматичних систем.

Бібліотечні фахівці повинні добре знати документально-інформаційні потоки та масиви по профілю ВНЗ, уміти їх опрацьовувати і надавати в інформаційних системах та мережах, знати користувачів, їх інформаційні потреби, добре орієнтуватися в різних інформаційних продуктах та послугах. Стандартною вимогою до кваліфікації бібліотекаря стає уміння навчати користувачів бібліотеки ВНЗ основам інформаційної культури, принципам пошуку в електронних ресурсах.

На деяких етапах упровадження інноваційних технологій бібліотечні працівники відчують недостатній досвід, відсутність необхідної методичної літератури.

Підвищення кваліфікації повинне усувати недоліки, прорахунки базового професійного навчання; забезпечувати актуалізацію, розширення й поглиблення наявних знань; сприяти одержанню нових сучасних теоретичних знань, набуттю практичних умінь і навичок, необхідних для оперативної адаптації кадрів до постійних змін соціальних і виробничих умов, розширенню компетенції, тобто слугувати професійному зростанню фахівців.

Існуюча в країні система підвищення кваліфікації кадрів стає менш мобільною й адаптивною, тому слабо орієнтується на вирішення нестандартних бібліотечних ситуацій, на кінцеві результати діяльності конкретного бібліотечного працівника. Вона не може достатньою мірою враховувати специфіку бібліотек різних типів і видів.

Перехід до внутрішньобібліотечної системи професійного вдосконалення спеціалістів бібліотек ВНЗ дасть змогу здійснювати процес навчання цілеспрямовано, предметно й змістовно, перетворити методичну роботу в бібліотеці на цілісну систему безперервного професійного зростання бібліотечних кадрів. Внутрішньобібліотечна система підвищення кваліфікації дає змогу бачити конкретний результат навчання і не потребує великих фінансових витрат.

З метою підвищення професійного рівня для працівників в науковій бібліотеці РДГУ проводяться огляди нової літератури з питань бібліографії та бібліотекознавства, огляди «Сторінками фахових періодичних видань», заняття з організації технологічних процесів, фахових питань. Наприклад, з вивчення та впровадження в роботу бібліотеки ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання».

Також було організовано і проведено науково-практичний семінар «Українські та зарубіжні університетські бібліотеки: спільність і своєрідність».

Достатньо ефективним можна назвати такий інструмент професійного вдосконалення, як проведення науково-практичних конференцій. Науковою бібліотекою РДГУ організовано й проведено 3 конференції: «Ефективність та якість бібліотечного обслуговування студентів у бібліотеці» (2007 р.), «Бібліотека ВНЗ в контексті сучасності» (2008 р.), «Бібліотеки вищих навчальних закладів в умовах реформування вищої освіти України: досвід і перспективи» (2009 р.), результатом яких є публікація доповідей в збірниках матеріалів конференцій. У цьому році наша бібліотека проводить 4-ту науково-практичну конференцію за участю кафедр культурології, бібліотекознавства і бібліографії за темою «Сучасна бібліотека вищого навчального закладу як центр інформаційного забезпечення навчального, наукового та культурно-просвітницького процесу».

Ця форма роботи з підвищення кваліфікації розрахована на аудиторні форми роботи і є особливо результативною для фахівців, які приймають в ній активну участь. Підготовка доповідей надає можливість співробітникам по-новому побачити проблеми і підійти до їх розв'язання з наукових позицій, стимулює індивідуальний творчий потенціал.

Важливою ланкою в професійному розвитку персоналу є комунікативно-професійні зв'язки або професійні контакти з бібліотечними фахівцями інших регіонів, можливість безпосереднього знайомства з досвідом роботи бібліотек України. Творчі відрядження – найбільш емоційна форма навчання. Особистісне спілкування, створення ділових контактів працює на тривалу перспективу. Найголовніший результат відряджень – ідеї та спонукання бібліотекарів до інноваційної творчості.

Однією з найбільш розповсюджених традиційних форм підвищення компетентності, що дозволяє різнобічно й планомірно висвітлювати питання теорії і практики бібліотечної справи, сьогодні продовжують залишатися семінари і науково-практичні конференції (універсальні і тематичні); участь у яких сприяє поглибленню професійних знань.

Працівники наукової бібліотеки РДГУ приймають активну участь у семінарах, регіональних, всеукраїнських, міжнародних науково-практичних конференціях, нарадах бібліотек ВНЗ, на яких піднімаються питання діяльності бібліотек ВНЗ у світі модернізації вищої освіти, інформатизації суспільства: Міжнародна науково-практична конференція «Бібліотеки вищих навчальних закладів України на шляху до світового інформаційного простору» (2010 р. м. Харків); Науково-практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства», приуроченої до 165-річчя Науково-технічної бібліотеки Національного університету «Львівська політехніка» (2009 р. м. Львів). Науково-практичний семінар «Науково-дослідна діяльність спеціальних бібліотек України – важлива складова розвитку сучасного бібліотекознавства», який проходив на базі Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В.О. Сухомлинського (2009 р. м. Київ).

Велика увага приділяється самостійній роботі, яка з різними джерелами інформації позитивно впливає на професійний і культурний потенціал бібліотекаря та вимагає певного рівня інформаційної культури. Тому важливо самостійно одержувати знання, формувати уміння її ефективного відбору, систематизації та обміну з іншими працівниками. Фахівці бібліотечної справи – це професійна група, від рівня компетентності, поінформованості, активності в роботі якої значною мірою залежить якість обслуговування користувачів. Тому читання фахової літератури має стати необхідним елементом роботи бібліотекаря вищого навчального закладу, інформаційного працівника і педагога в одній особі, важливе завдання якого – підвищення рівня інформаційної культури викладачів і студентів. Наукова бібліотека РДГУ передплачує фахові періодичні видання «Бібліотечний вісник»,

«Вісник книжкової палати», «Бібліотечний форум України», «Бібліотечна палата» та ін., які задовольняють прогалини в фаховій освіті бібліотекаря.

Створена раніше система підвищення кваліфікації кадрів продовжує існувати у всіх своїх формах і зараз. На сьогодні вона повинна удосконалюватися, модернізуватися з урахуванням змін у нашому суспільстві. Тому вивчаючи цю проблему в теоретичних і практичних аспектах, потрібно називати основні завдання, які ми поставили перед собою на найближчі роки і вже почали поступово реалізовувати:

- залучення в систему підвищення кваліфікації всіх бібліотечних працівників – незалежно від стажу, рівня освіти і посади;
- організація навчання молодих кадрів професійним знанням і навичкам, лідерським якостям, розвитку інтелектуальних і професійних здібностей;
- навчання бібліотечного персоналу навичкам іноваційної творчості в бібліотечній діяльності і надання консультативної допомоги в освоєнні методів керування процесом змін у бібліотеці;
- пробудження здатності самостійно спостерігати, аналізувати, знаходити оптимальні рішення в різних ситуаціях.

Отже, реалізація заходів у системі безперервної бібліотечної освіти повинна базуватися сьогодні на принципі випереджального навчання, що передбачає одержання нових знань і навичок, які дозволяють співробітникам протягом ряду років почувати себе комфортно у професійному інформаційному полі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Авраева, Ю.Б. Профессиональная компетентность – показатель развития библиотечных кадров / Ю.Б. Авраева // Библиография. – 2008. – С.20–25.
2. Жукова, В. Життєва потреба розвитку професії: [Бібліотечна професія] / В. Жукова, Н. Грабар // Вісник Книжкової палати. – 2007. – №9. – С.27–30.
3. Колегаева, С.Д. Изучение профессиональной компетентности как инструмент совершенствования работы с библиотечными кадрами / С.Д. Колегаева, Н.Ф. Илларионова // Библиотечное дело – XXI век. – 2006. – №2. – С.178–182.
4. Корниенко, В.А. Система повышения квалификации в помощь самообразованию персонала / В. А. Корниенко // Научные и технические библиотеки. – 2008. – №7. – С.72–80.

5. Корнієнко, В. Зростання вимог до інтелектуального фахового рівня та підвищення кваліфікації персоналу НБУВ / В. Корнієнко // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. – К., 2006. – Вип.16. – С.97–102.

6. Корнієнко, В. Інноваційні процеси в розвитку бібліотек та реорганізація системи підвищення кваліфікації / В. Корнієнко // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського [Текст] / НАН України, НБУ ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України ; редкол.: О.С. Онищенко, Г.В. Боряк, А.Г. Бровкін [та ін.]. – К., 2008. – Вип.20: Інформаційні технології в системі інноваційної діяльності наукової бібліотеки. – С.214–221.

7. Луньова, І. Методичний орієнтир: інноваційні підходи до організації системи підвищення професійної компетентності бібліотечних кадрів / І. Луньова // Бібліотечний форум України. – 2005. – №4. – С.68–72.

8. Макеєва, І. Форми і методи професійного навчання співробітників бібліотек вищих навчальних закладів / І. Макеєва // Бібліотечний вісник. – 2009. – №4. – С.37–43.

Зміст

1. <i>Грипич С. Н.</i> СУЧАСНА БІБЛІОТЕКА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЯК ЦЕНТР ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО, НАУКОВОГО ТА КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКОГО ПРОЦЕСІВ	3
2. <i>Тарасюк Г. М.</i> ІНФОРМАЦІЙНІ ПОТРЕБИ ЯК ОСНОВНИЙ ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ФОНДІВ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ	19
3. <i>Шиховцова І. Б.</i> ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРВІСУ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ РДГУ	27
4. <i>Луцишина Т. С.</i> БІБЛІОТЕКИ ВНЗ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ	32
5. <i>Супрунець М. Р.</i> КОРПОРАТИВНА КАТАЛОГІЗАЦІЯ ЯК ДЖЕРЕЛО ФОРМУВАННЯ ЄДИНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ	35
6. <i>Буравкова Л. М.</i> ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ РДГУ НА ДОПОМОГУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЮ ОСВІТНЬОГО ТА НАУКОВОГО ПРОЦЕСІВ	42
7. <i>Глушук О. Г.</i> НАУКОВЕ ТА НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН МИСТЕЦЬКОГО СПРЯМУВАННЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ “КУЛЬТУРОЛОГІЯ” У ФОНДАХ БІБЛІОТЕКИ РДГУ	49
8. <i>Білявцева О. В.</i> ІСТОРІОГРАФІЯ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ ДОБИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ У ФОНДАХ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	53

9. <i>Сем'як С. П., Глущик Г. Р.</i> ВІДДІЛИ ОБСЛУГОВУВАННЯ БІБЛІОТЕКИ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ В РАКУРСІ НОВОЇ ПАРАДИГМИ ОСВІТИ	61
10. <i>Лешкевич Г. Д.</i> ВИКОРИСТАННЯ МАРКЕТИНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ЧИННИК УСПІШНОГО РОЗВИТКУ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ	65
11. <i>Мельничук Г. П., Боровець К. М.</i> ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА КОРИСТУВАЧІВ – ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У РДГУ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ)	70
12. <i>Семенюк Г. П.</i> НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ РДГУ: ТРАДИЦІЙНІ НАПРЯМКИ ТА СУЧАСНІ ПРІОРИТЕТИ	74
13. <i>Поліщук С. М.</i> ПРОФЕСІЙНЕ ВДОСКОНАЛЕННЯ БІБЛІОТЕЧНИХ СПЕЦІАЛІСТІВ — ВАЖЛИВА СКЛАДОВА УСПІШНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕК ВНЗ	79
14. <i>Бережняк О. В.</i> РОЛЬ МІСЦЕВИХ ВИДАВНИЦТВ У ФОРМУВАННІ ДОКУМЕНТНОГО ПОТОКУ РЕГІОНУ	85